

Carsten Niebuhr Biblioteket

En bogserie om islamisk kultur **12:2006**

En artillerist i felten
Et rids af Adolph
Wilhelm Dinesens
militære karriere
Af Kjeld G. Hillingsøe
Hillingsø

Billedet og historien
Det postkoloniale
Algeriet og den
fotografiske arv
efter Abd el-Kader
Af François Pouillon

Kriger, statsmand,
digter, mystiker
Algerisk historie-
skrivning om emir
Abd el-Kader
Af Fouad Soufi

Emir Abd el-Kader og
den algeriske national-
stats oprindelse
Af Daho Djerbal

Abd el-Kader: En legen-
de fra kolonikrigen i
nutidens kulturkamp
Rasmus Alenius Boserup

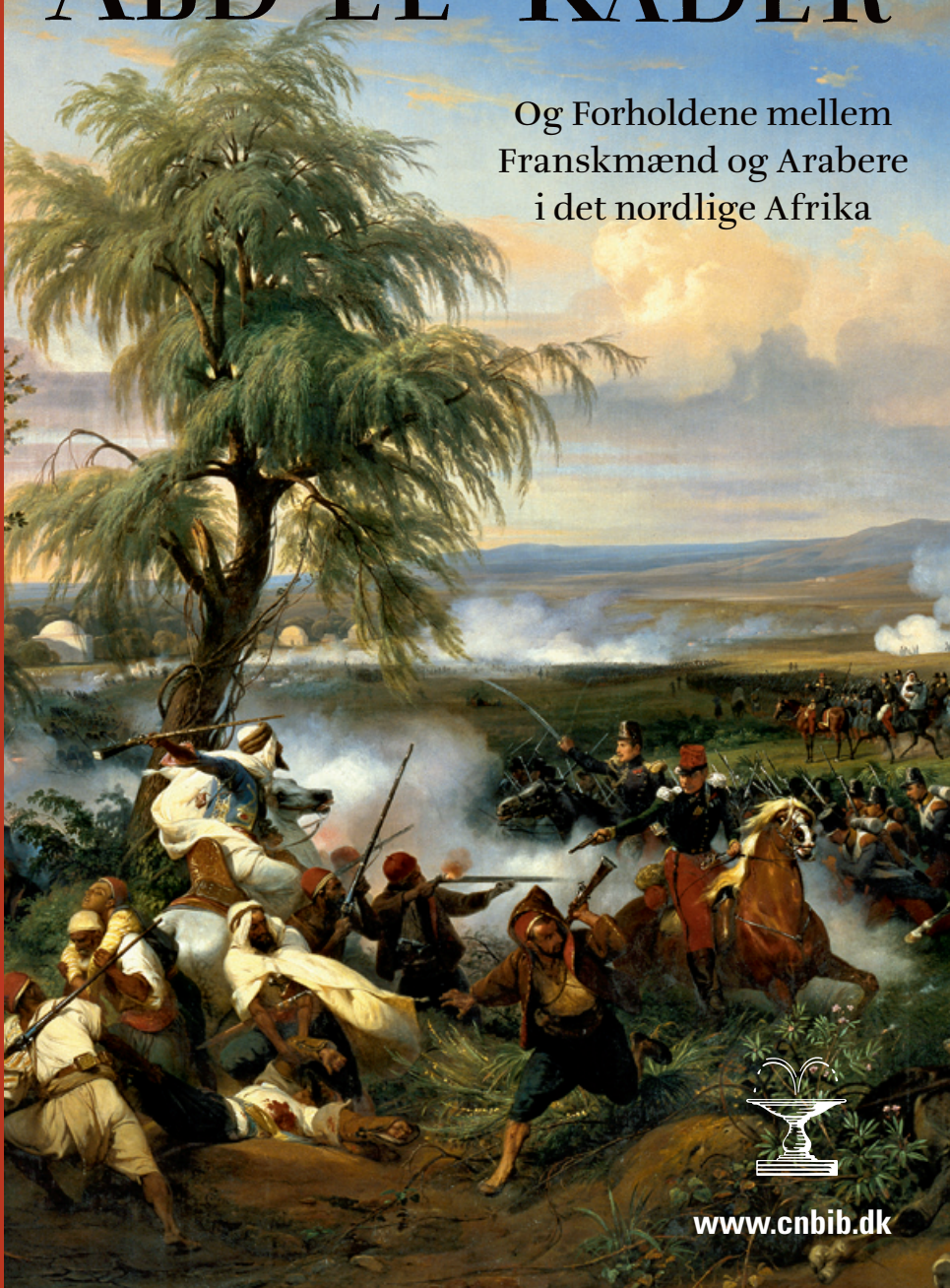
Abd el-Kader er den
tolvte udgivelse i Carsten
Niebuhr Biblioteket, en
serie, som Davids Fond
og Samling udgiver
sammen med Carsten
Niebuhr Afdelingen,
Københavns Universitet,
med det formål at gøre
lødige bøger om islamisk
kultur tilgængelige på
dansk.

Brug bestillingskortet
bag i bladet

A.W. DINESEN

ABD EL-KADER

Og Forholdene mellem
Franskmænd og Arabere
i det nordlige Afrika

www.cnbib.dk

Carsten Niebuhr Biblioteket

Carsten Niebuhr Biblioteket er en bogserie om islam og islamisk kultur og historie. Nogle af bindene i serien oversættes til dansk, andre bliver skrevet direkte. De henvender sig alle til den ikke-specialiserede læser og tilrettelægges efter de bedste traditioner for dansk bogarbejde, omsat til det 21. århundrede.

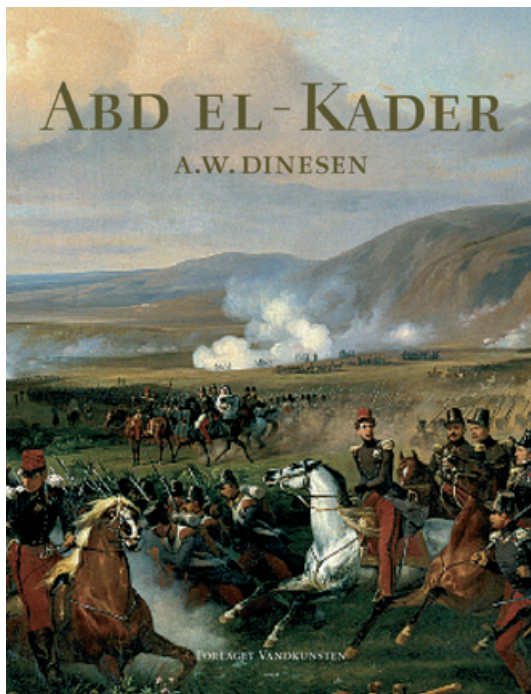
Carsten Niebuhr Biblioteket udgives i fællesskab af C.L.Davids Fond og Samling og Carsten Niebuhr Afdelingen på Københavns Universitet.

Titlerne i serien udvælges af en redaktion bestående af redaktør Pernille Bramming, arkitekt, professor Hans Munk Hansen og lektor, dr.phil. Jakob Skovgaard-Petersen.

Den første udgivelse var bind 1 af Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*. Michael Cooks *Koranen. En meget kort introduktion*. var nummer to. Siden kom Olivier Roys *Den globaliserede islam* samt Patricia Cronés *De fremmedes bog. Arabisk nostalgisk grafitti fra middelalderen* og endelig Oleg Grabars klassiker *Alhambra*.

I 2005 kom bind 2 af Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, samt Robert Irwin: *1001 nat. En indføring, Min Sundheds Forliis. Frederik Christian von Havens rejsedagbog fra Den Arabiske Rejse 1760-1763*, og i november Roy Mottaheddehs moderne klassiske skildring af shia-islam: *Profetens kappe*.

I 2006 udkommer Sami Zubaidas *Ret og magt i den islamiske verden*, A.W.Dinesens *Abd el-Kader og forholdet mellem franskmænd og arabere i det nordlige Afrika*. samt Annemarie Schimmels *Små stykker af paradys*

Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det nordlige Afrika

Den unge danske officer A.W.Dinesen (1807-1876) deltog i 1837 i franskmændenes erobring af Nordafrika. Han kom hjem som en overbevist tilhænger af fjenden, den algeriske frihedshelt Abd el-Kader, og skrev i 1840 en bog om felttoget. Denne

bog genudsendes nu i smukt udstyr som det 12. bind i Carsten Niebuhr Biblioteket, forsynet med indledning og en stor billedsektion om hvordan arabere og franskmænd siden hen har brugt Abd el-Kader til hver deres formål.

Hver udgivelse i serien har sit eget præsentationsblad. Bøger og blade kan bestilles på kuponen.

Carsten Niebuhr Biblioteket udsendes på Forlaget Vandkunsten.

Forsidebilledet viser et udsnit af Horace Vernet: *Slaget i Habra-skoven. I spidsen for Oudinot-brigaden overvinder hertugen af Orléans Abd el-Kaders lette infanteri, 3. december 1835*. Oliemaleri fra 1840, 512 × 713 cm, Musée national du château de Versailles. Foto RMN ©Gérard Blot

A.W.Dinesen, François Pouillon, Rasmus Alenius Boserup: **Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det nordlige Afrika**. Med introduktion og udvalgte billeder ved Rasmus Alenius Boserup og François Pouillon. Oversættelser ved Preben Neistgaard Hansen og Manni Crone. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson.

17 x 23 cm, 196 sider, indbundet

Pris. 249 kr. (abonnementspris 200,- kr.) ISBN 87-7695-030-1.

Adolph Wilhelm Dinesen (1807-1876), officer, godsejer og politiker. Volontør i den franske hær 1837-1838, deltog i den franske erobring af Algeriet, og udgav sin bog om Abd el-Kader i 1840. Deltog i krigen 1848-1850 som chef for Batteriet Dinesen i slagene ved Bov, Isted og Mysunde. Håndkoloreret fotografisk gengivelse af maleri. Privateje.

Træfning ved Bau

Efter krigen fik A.W.Dinesen malet tre fremstillinger af træfninger, hans »Batteriet Dinesen« på 8 kanoner havde taget del i. I et lille skrift om sin deltagelse i krigen skrev han: »I vor treårige Krig faldt de første Kanonskud fra mit Batterie ved Bau d. 9. April 1848 og de sidste Kanonskud faldt også fra mit Batterie d. 31. Dec. 1850 ved Flækkeby ... Billedet ved Bau er

taget i det Moment strax efterat min Hest blev skudt under mig af en Kanonkugle og da mit Batterie beskød det fjendtlige Artillerie, som forhindrede Oberst Hedemann og Infanteriet i at trænge ud af Bau,- Det fjendtlige Artillerie maatte trække sig tilbage«. Maleri af Niels Simonsen. (Deponeret på Sønderborg Slot.)

KJELD G. HILLINGSØE HILLINGSØ

En artillerist i felten

Et rids af Adolph Wilhelm Dinesens militære karriere

A.W. Dinesen skrev sin beretning på baggrund af de iagttagelser, han gjorde som frivillig i fransk militær tjeneste i nogle af de første af de hundrede år, som Frankrig brugte på at skabe et imperium i Nordafrika. I dag anses kolonitiden for et sort kapitel i de europæiske staters historie, men sådan så man ikke på det helt frem til omkring midten af det 20. århundrede. Tværtimod var imperiebyggerne helte, og Frankrig konkurrerede med Storbritannien om at erhverve sig det største kolonirige. Den korte beskrivelse af, hvordan disse riger blev opbygget, er, at det britiske imperium blev skabt af forretningsfolk, der ville tjene penge, medens det franske blev skabt af officerer, der søgte spænding i tilværelsen. Påstanden er naturligvis meget forenklet, men noget er der dog om den, og det er i hvert fald en kendsgerning, at mange af de franske operationer i det nordlige Afrika ikke blev gennemført efter ordre fra regeringen i Paris, men på lokale militære chefers initiativ.

De franske kolonikrige blev indledt med angrebet på byen Algier i 1830 og afsluttedes med erobringen af den

sydlige del af Marokko i 1934. Som alle andre kolonikrige var de karakteriseret af, at nok var erobrerne overlegne med hensyn til uddannelse og materiel, men de var talmæssigt underlegne, og det tog dem mange år at få nogenlunde det samme kendskab til terrænet som deres indfødte modstandere. Målet for franskmændene var ikke at ødelægge de fjendtlige styrker, men at bringe de besejrede folkeslag og deres territorium under passende kontrol. Fjenderne skulle med færrest mulige omkostninger bringes til at underkaste sig, og det skulle ske på en måde, der tilsikrede, at de forblev fredelige.

Midlet til at nå dette mål var i hovedsagen den franske hær, der var uddannet og udrustet til at udkæmpe slag i Europa mod andre store staters tungt bevæbnede massehære. For den 37.000 mand stærke franske ekspeditionsstyrke, der i juni 1830 blev landsat på Algeriets kyst nær Algier for at hævne Beyens fornærmelser mod den franske konsul, var det derfor ikke noget større problem at knuse de lette indfødte styrker. Den 5. juli 1830 faldt byen, Beyen overgav sig, og der blev

Kjeld Hillingsøe Hillingsø er pensioneret generallojtnant.

Istedslaget

»Under Istedslaget havde Insurgenterne besat Vedelspanghøjderne med 13.000 Mand og 20 Kanoner under Oberst Aberkrone, hvorimod den danske Hærs venstre Fløj kun bestod af 3.000 Mand og mit Batteri på 8 Piecer. ... Jeg søgte at standse Infanteriets Tilbagegang og viste dem Veien mod Fjenden og lod min Trompeter blæse Infanteriets

Avanceer-Signal. Her styrkede Capitain Münnich frem mod Fjenden råbende: »Enhver brav Mand følg mig!« men blev i det Samme truffet af en fjendtlig Kugle ... Billedet er taget i det Moment da jeg lader blæse Infanteriets Avanceer-Signal, hvorved en Vending skeer i Fægtningen.« Maleri af Niels Simonsen, detalje. (Deponeret på Sønderborg Slot.)

Slaget ved Midsunde

»I Slaget ved Midsunde havde mit Batterie kun 6 Kanoner (2 vare ved Eckernförde) og Halvbatteriet Schou 4 Kanoner, altsaa 10 Kanoner mod Insurgenternes 24 ... For at completere lod jeg de mest medtagne 6 Kanoner gaae tilbage bag Bakken, hvor Reserven holdt, og efterat Alt var kompletteret lod jeg de 6 Kanoner atter opmarchere i Linie med de 4 tilbageblevne og begyndte at levere Kanonade.

Fjenden afbrød nu fægtningen, idet han troede ... at det var flere fra Slesvig tililende Batterier, der opmarcherede. Jeg steg derpaa tilhest for at melde Brigade-Chefen, Oberst Krabbe, at Fjenden trak sig tilbage og at vi saaledes maatte forfølge ham, hvilket ogsaa skete, og vi gjorde et Par Hundrede Fanger. Det er dette Moment Billedet forestiller.« Maleri af Niels Simonsen, detalje. (Deponeret på Sønderborg Slot.)

hurtigt bragt ende på det piratuvæsen, som længe havde plaget skibsfarten i denne del af Middelhavet. Men derefter kom problemerne. Den befolkning, der i århundreder havde nægtet at adlyde sultanen i Constantinopel, var heller ikke til sinds at bøje sig for kongen i Paris. Franske forlægninger blev overfaldet og brændt af, og så snart styrkerne bevægede sig uden for byen blev de udsat for baghold og angrebet fra alle sider af hurtige, letbevæbnede og oftest beredne krigere, der tilføjede dem tab, erobrede eller ødelagde noget af deres materiel og derefter forsvandt som dug for solen.

Da Dinesen var i Algeriet, optrådte de meget mobile algierske nomadestammer og berberbønder forenet under berberhøvdingen, emir Abd el-Kader, der var en begavet guerillafører. De kunne ikke besejres og underlægges ved at rykke ind i landet med store kolonner af trukne vogne og tungt belæsset infanteri, der marcherede skulder ved skulder iført tykke, uldne uniformer i over 30 graders varme. Højt mobile styrker, der anvender guerillataktik, må bekæmpes ved bevægelseskrig af højt mobile styrker, der spreder usikkerhed ved hurtigt at slå til, hvor fjenden mindst venter det. Det tog dog ca. syv år, før franskmændene udsendte den første mobile kolonne, hvor der ikke blev anvendt vogne, men kun pakyd, hvor flest mulige var opsiddet på heste eller kameler, og hvor de fodmarcherende infanterister havde fået lettere uniformer, huer, der skærmede mod solen, og var blevet befriet for al

ikke absolut nødvendig oppakning og udrustning. Da franskmændene havde fundet ud af det og af at rette deres togter mod de fjendtlige stammers marker og kvæg, altså at fjerne deres økonomiske fundament fremfor at forsøge at bekæmpe deres krigere, så fik de overtaget. Fra slutningen af 1830'erne blev strategien at afpatruljere landet med hurtige, lette kolonner på 6000 mand og 1200 heste, og når man havde underlagt sig en region, så at anlægge mindre forter, som kunne beherske vejene og tjene som depoter og baser for videre fremstød med de lette kolonner. I 1846 var Abd el-Kader besejret og overgav sig til franskmændene. Hans videre skæbne var i korthed, at han trods løfte om frit lejde blev interneret indtil 1852 og fra 1855 til sin død i 1883 levede i Damaskus. Abd al-Qadir, som navnet ofte staves i dag, betragtes som algiersk folkehelt, og hans jordiske rester blev i 1962 overført til et mausolæum i Algeriet.

Adolph Wilhelm Dinesen kom netop til Algeriet på det tidspunkt, hvor franskmændene var ved at ændre taktik. Det fremgår af hans beretning, at han såvel oplevede den gamle, møjsommelige fremmarch og kamp som udsendelsen af bevægelige, let udrustede og mere praktisk påklædte enheder. Han kom i fransk tjeneste fra 1837 som dansk premierløjtnant, deltog bl.a. i erobringen af byen Constantine og vendte dekoreret for tapperhed tilbage til Danmark i 1839 som Ridder af Æreslegionen. Han var født 1807, indtrådte i militærtjenesten som 10-årig

elev, blev uddannet ved artilleriet og blev i 1852 afskediget som major efter at have deltaget med stor succes i Treårskrigen 1848-50.

I 1848 var han kaptajn og chef for de otte kanoner i 1. Artilleriregiments 5. batteri. Fra første færd viste han fremragende takter under slaget ved Bov den 9. april, hvor hans batteri affyrede det første kanonskud i krigen, og han fik sin hest skudt under sig af en kanonkugle. Senere samme år deltog han i slaget ved Slesvig, i 1849 fremhævedes hans indsats ved Sundeved og Ullerup, og i 1850 gjorde hans batteri sig særligt bemærket ved Vedelspang under slaget ved Isted. Det var imidlertid 5. batteris indsats under artillerikampen ved Mysunde den 12. september 1850, der bragte hans navn på alles læber. Han førte her kommando over seks af sine egne og fire af 1. batteris 6 punds kanoner og kæmpede mod 24 slesvig-holstenske 12 punds kanoner. Efter en times kamp var hans egne seks kanoner så ødelagt, at han uset af fjenden fik dem trukket tilbage, så de kunne blive repareret, og tabene blandt kanonbesætningerne kunne erstattes. Mens det foregik, fortsatte han kampen med de fire resterende kanoner, indtil hans egne var klar igen, hvorefter han helt åbenlyst lod dem

føre frem i stillingen og genoptage skydningen. Da chefen for det slesvig-holstenske artilleri så det, afbrød han kampen og skrev i sin rapport, at det var sket, »fordi det danske artilleri var blevet forstærket med hurtigt tililende batterier«. 5. batteri fik også den ære at afgive krigens sidste kanonskud ved Flækkeby den 31. december 1850, og han, der var Ridder af Dannebrog, blev for sin krigsindsats gjort til Dannebrogsmænd. Da det i december 1863 igen trak op til krig, meldte han sig naturligvis som frivillig. Han havde imidlertid i mellemkrigsårene ikke lagt skjul på sin modstand mod at befæste Dannevirke og kæmpe dér, så da den danske overgeneral de Meza blev afskediget, fordi han i 1864 gik tilbage fra volden uden større kamp, forlod Dinesen hæren.

Kammerherre Adolph Wilhelm Dinesen, der døde 10. juli 1876, blev i Dansk Biografisk Leksikon af 1890 betegnet som »en myndig mand, men tillige i besiddelse af alsidig dygtighed, et skarpt blik og en brændende kærlighed til fædrelandet«. Han var dertil en fremragende soldat, der befandt sig bedst, når det gik hedest til, og han skal da også have formuleret sætningen: »Intet smykker et landskab som kæmpende tropper«.

Billedet og historien

*Det postkoloniale Algeriet og den fotografiske arv efter Abd el-Kader**

Abd el-Kaders jordiske levninger blev ført tilbage til algerisk jord den 6. juli 1966. Emiren havde ellers aflagt ed på, at han aldrig ville komme tilbage, og man har ingen vidnesbyrd om, at han ønskede andet end at blive der, hvor døden havde fundet ham. I lighed med mange andre hellige islamiske rejsende, ville han hvile ved sin mester Ibn Arabis side.

Når engang arkiverne om forhandlingerne om tilbageføring åbnes, vil de måske afsløre, at mens han var ventet med brændende længsel i Algeriet, var han blevet lidt af en belastning for Syrien. Denne næsten napoleoniske »askens hjemkomst« var i hvert fald velegnet til en historisk markering af et regime, der kort tid forinden var indsat ved et militærkup. Men den apoteose, der således blev emiren til del, var først

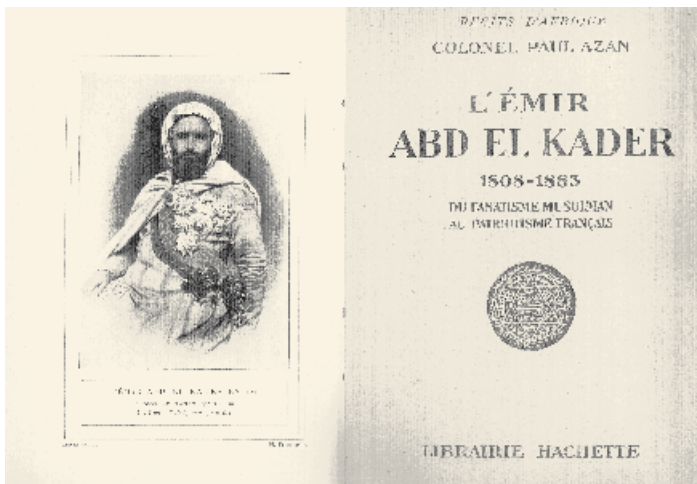
og fremmest resultatet af et vældigt historiografisk arbejde.

Som ny stat havde Algeriet brug for at skrive en historiebog, der svarede til den franske kejsermagts. Da skolen var fransk, fik børnene i Algier indterpet: »Vores forfædre gallerne...«. Da »gallerne« var draget bort, måtte man finde nogle mere passende forfædre, og det var ikke nogen let sag. Abd el-Kader havde godt nok personificeret den første algeriske modstand og havde på den konto været skydeskive for den koloniale propaganda.

Men allerede før hans overgivelse i 1847 var den dominerende stemning over for ham i kolonimagten blevet en sympatisk indstillet interesse. Da han i 1852 blev fri efter et langvarigt tvungent ophold i Frankrig, optrådte han stilfuldt i officielle ceremonier som orientalsk

François Pouillon (født 1943) er antropolog med speciale i den arabiske verden og ansat som forskningsleder ved Ecole des hautes études en sciences sociales i Paris (EHESS). Efter i en årrække at have studeret ørkensamfundene i den arabiske verden, forsker han i kulturmodeller og deres betydning for forståelsen af de muslimske middelhavssamfund.

* Jeg har skrevet om emnet flere steder: »Abd el-Kader, icône de la nation Algérienne«, i Anny Dayan Rosenman & Lucette Valensi (eds), *La guerre d'Algérie dans la mémoire et l'imaginaire*, Paris, Bouchène, 2004, pp. 87-102; »Le fonds photographique sur Abd el-Kader et son exploitation post-coloniale« (med Jacques Magendie), Colloque »Héritages et actualité de la pensée d'Abd el-Kader«, Pau, Musée national du château, juni 2003 (under udgivelse). Se også Bruno Etienne & François Pouillon, *Abd el-Kader le magnanime*, Paris, Gallimard, 2003 (coll. »Découvertes-Gallimard«)

L’Emir Abd el Kader

Titelbladet fra militærhistorikeren Paul Azans bog om Abd el-Kader

herre med affable manerer og elegant burnus. Selv om man stadig omtalte de »grusomheder«, der blev begået under den væbnede kamp i Algeriet, blev han hurtigt tilgivet. Han kom til varigt at personificere det muslimske og arabiske Algeriet, der var nødsaget til at leve i god forståelse med kolonimagten.

Hvordan kan der laves en syntese af disse modstridende billeder? Militærhistorikeren Paul Azan gjorde et forsøg med en særdeles veldokumenteret bog med titlen »L’Emir Abd el Kader 1808-1883, du fanatisme musulman au patriotisme français*« (*Emiren Abd el Kader 1808-1883, fra muslimsk fanatisme*

til fransk patriotisme) – en frygtelig titel, der er tilstrækkelig til at man afskriver bogen som et bidrag til en voksende nationalisme. Det var ellers den bedste bog, der er skrevet om helten**. Abd el-Kader var i virkeligheden hverken »fanatisk« eller »patriotisk«, men hvordan skulle man fortælle om denne rejse gennem en historie, der var usikker og frygtelig forstyrret? Det mest forstyrrende var i dette tilfælde, at han var blevet en positiv helt for kolonimagten.

Og det i den grad at Algeriets generalguvernement i 1949 besluttede at opføre et monument for emir Abd el-Kader,

Mohammed Racim: *Bugeaud og Abd el-Kader*

Frimærke fra Algeriet, 1947

»franskmændenes ven«, i Cachrou i nærheden af Mascara. Var det ment som en gestus over for de indfødte masser, der stadig var påvirket af den frygtelige undertrykkelse i Sétif, hvor en spontan opstand blev knust i et blodbad på selve dagen for Tysklands kapitulation? Uden tvivl, men personlighedens humanistiske dimension fremstod klart for alle. Begivenheden blev markeret med udgivelsen af et frimærke, tegnet af den algeriske miniaturemaler Mohammed Racim. Det viste Bugeauds og Abd el-Kaders portrætter i forsoning. Der blev planlagt en stor forbrødring mellem samfundene, hvor efterkommere af de to legendariske ledere skulle holde taler på arabisk og fransk. I dag er det svært at forestille sig, at elementer fra en ekstremistisk fraktion af den nationalistiske bevægelse organiserede et attentat med det formål at spolere festen. Men den tekniske forberedelse var utilstrækkelig, og sprængladningerne eksploderede før

ceremonien, som blev afviklet. Pressen tav om affæren*.

Den algeriske nationale bevægelse, der tog form efter 1954, var ikke kun militær. Krigen blev også ført på det historiografiske felt, og gik ud på at omskrive den historie, kejsermagten havde indført. Abd el-Kader var med i et langt pensum af helteskikkelser i de skolebøger, der blev anvendt i de fransk-arabiske skoler, og han var altså i selskab med Vercingetorix og Louis XIV. Algeriet havde med andre ord brug for at skrive sin historie grundigt om, for derigennem at kunne søge efter sin identitet og sin oprindelse. Den nyvundne nationale enhed skulle forsynes med en evig sjæl. Feltråbet for algeriske intellektuelle som Mohamed Sahli, »historien skal afkoloniseres**, var en appel om at tage ejerskabet tilbage.

Hvilken gundlæggerfigur skal man vælge i det perspektiv? Jugurtha og den legendariske Kahena var helte fra gamle tiders maghrebinske mod-

* Hachette, 1925. Portrættet forrest i bogen (en berømt optagelse af Carjat fra 1865), blev givet til forfatteren af l’Emir Khaled, hans medstuderende ved Sait-Cyr.

** Langt bedre end oberst Churchills partiske og skævvredne værk *The Life of Abd-el-Kader, Ex-Sultan of the Arabs of Algeria*, fra 1867. Oversat til fransk og udgivet i Algeriet i 1971, og siden genoptrykt flere gange.

* Cf. *Algérie*, november 1949, pp. 53-55. Om det fejlslagne attentat, se Archives d’Outre-Mer, Aix-en-Provence, 9CAB37. Dokumentet blev vist på Archives nationales udstilling »Un héros des deux rives: Abd el-Kader, l’homme et sa légende« (Paris, Hôtel de Soubise, februar-maj 2003).

** Paris, Maspero, 1965; genudgivet i Algier, Entreprise Algérienne de presse, 1986 (m. forord af Mostefa Lacheraf).

stand og var billeder på de indfødte befolkningsgruppers politiske ambition, men at bruge dem ville være at søge tilbage til en oprindelig identitet. Historien skulle tage højde for, at romerriget og især islam var varigt etableret på algerisk jord. Desuden var heltene hovedsageligt berbiske, og tilhørte altså et selvbevidst mindretal, hvis sproglige særegenhed var en splittelsesfaktor i den nye nation. Og at gå tilbage til amazigherne ville være urimeligt i betragtning af deres belastende rolle i den nationale kamp.

»Den meget lykkelige tid« for staten Algier, der sluttede i 1830 ved kolonimagtens indtrængen, var blevet intelligent illustreret af miniaturemaleren Mohamed Racim*. Den stat, der var etableret før den franske erobring, var en ottomansk erobring på vej mod selvstyre. Den var muslimsk, men korrupt og voldelig – man husker fordømmelsen af slavehandelen, en gammel form for »terrorisme«. Og ville man prale lidt med nogle dages modstand mod Sidi Ferruchs landgang, ville det ikke engang give stof til et heltekvad! Men først og fremmest var statens grundlægger, Kayr ed-Dine Barberousse, tyrker, og han indlemmede vasalstaten Algier som provins i det ottomanske kejserrige.

Det Algeriet, der 130 år senere havde opnået uafhængighed af kolonimagten Frankrig, ønskede derimod at være selvstændigt og hovedsagelig arabisk. Tilbage var så heltene fra den første modstandskamp, men de var alle lokale ledere (Bey Ahmed i Constantine eller Mokrani i vest) for et folk, der endnu ikke var forenet, og de opstode, de var engageret i, var for det meste desperate stammeoprør (som Bouamama) eller senere kulturelle bevægelser med for fredelige aktivister (som Sheik Ben Badis, der startede »reformismen« i den maghrebinske islam)**.

Abd el-Kader havde den fordel at være araber, leder af en væbnet modstand, der nød udbredt anerkendelse, også fra fransk side – og det gav en betydelig historiografisk garanti. Hans stat var mest Oran-baseret og havde ikke virkelig vundet tilslutning fra områderne i øst – og endnu mindre fra Kabylien. Men han var en mand af fornem sherifafstamning og blev ikke identificeret med nogle få stammer. Og først og fremmest var han en dannet og kultiveret mand, på én gang digter og muslimsk lærer. Hans religion var uden tvivl en smule problematisk, nemlig broderskabernes mystiske islam, der dengang var temmelig suspect – netop i kraft af Ben Badis forkyndelse.

* Cf. *La vie musulmane d'hier vue par Mohammed Racim*, Paris, Arts et Métiers Graphiques, 1960 (tekster af Georges Marçais); genudgivet efter uafhængigheden som *Mohammed Racim, miniaturiste Algérien* Paris, Arts et Métiers Graphiques, sidenhen Algier, Entreprise nationale du Livre, 1971.

** Cf. Omar Carlier, »Le moudjahid, mort ou vif?«, i Anny Dayan Rosenman & Lucette Valensi (red), *La guerre d'Algérie dans la mémoire et l'imaginaire*, Paris, Bouchène, 2004, pp. 51-85.

Etienne Carjat: *Den arabiske emir Abd el-Kader (1808-1883)*

Fotografi fra 1867. ©Collection Roger-Viollet

Alligevel lå det største problem med Abd el-Kader et andet sted, nemlig i den anerkendelse, han havde fået i Frankrig, allerede før han overgav sig. Efter fangenskab i Frankrig var han godt nok draget tilbage for at leve på islamisk jord (i Syrien), men forsynet med en pension fra den franske regering! I de over 30 år, der var gået inden hans død, havde han haft hjertelige forbindelser med højtstående franske dignitarer. Han aflagde flere besøg i Frankrig, specielt i anledning af verdensudstillinger, som han var meget interesseret i (1865 og 1867), og han havde endda defileret ved siden af marskal de Saint-Arnaud, der var ansvarlig for krigsovergreb, som man i dag ville klassificere som

krigsforbrydelser. Og det er ikke fra den heroiske modstandskamps epoke, men fra denne senere periode at man havde de fleste og de mest indiskutable vidnesbyrd, fordi den fotografiske teknologi i mellemtiden havde gjort fremskridt.

Det gik så vidt, at de algeriske nationalister, der ønskede at »afkolonisere historien«, måtte foretage rettelser. De korrigerede, hvad de opfattede som en overdreven kolonialistisk billedanvendelse. De afviste samtidig alt, hvad der kunne kaste skygger over idealportrættet af Abd el-Kader, som forfalskninger. Han var først og fremmest arabisk nationalist, længe før dette begreb opstod*.

* Se Mohamed-Cherif Sahli, *L'Emir Abdelkader. Mythes français et réalités Algériennes*, Algier, Entrepris Algérienne de Presse, 1988.

Postkort: Statue af Abd el-Kader i centrum af Algier
1960erne

Billeder er vanskelige at omfortolke. Fra Abd el-Kaders episke epoke havde man kun mere eller mindre imaginære portrætter eller middelmådige karikaturer. Det meste af den til rådighed værende ikonografi omhandlede den fredelige periode, som oven i købet var belastet af Abd el-Kaders samarbejde med besættelsesmagten. Og for at gøre miseren fuldstændig havde emiren velvilligt ladet sig fotografere med hele sin stribe af ordener, som han havde modtaget for sin højsindede og heltemodige optræden ved de antikristne pogromer i Damaskus i 1860, hvor han greb ind imod urostifterne for at beskytte ofre og således reddede tusinder af menneskeliv. Men i det 20. århundredes Algeriet mindede billedet af en æreslegion på en burnus

uvægerligt om de traditionelle kollaboratør-notabiliteter, de arabiske rygklappere, som franskmændene havde indkaldt for at hilse flaget ved officielle ceremonier. Emiren tilhørte bestemt ikke dette slæng, men han bar deres stigma. Et hel del af de tilgængelige billeder blev kasseret som ubrugelige, og udvalget af acceptable billeder blev kun endnu mindre af, at udgiverne i det 19. århundrede for at kompensere for mangler i billedmaterialet havde malet det famøse storkors på de til rådighed værende klicheer!

De algeriske myndigheder måtte i gang med mere billedarbejde.

Abd el-Kader-statuen, der blev opført kort efter uafhængigheden i stedet for Bugeaud-statuen og med samme placering på en lille plads i rue d'Isly,

var lavet efter et imaginært stik fra krigens tid. Den blev bedømt som for tarvelig og fik hurtigt øgenavn efter en plastiksoldat, der lå i pakker med vaskepulver. Man måtte lave en anden, mere imponerende og værdig statue, som fik sin placering på en monumental sokkel i 1980'erne. Det markerede nationalheltens transfiguration. Skikkelsen voksede med det historiske arbejde.

Fejringen af emiren blev på den måde genstand for fremstilling af nye billeder, som passede bedre til hans nye dimensioner. Kort efter statuen kom der et frimærke, tegnet af miniaturisten Mohamed Racim. Det erstattede portrættet af Amboise fra 1852. I 1974 udgav informationsministeriet en stor bog med stærkt selektiv ikonografi og klar preference for de overdrevne eller karrikerede portrætter fra de år, hvor Abd el-Kader var i krig. Da regeringen indså, at der manglede billeder, tog den på sig at fremstille nogle nye, der var mere passende.

I forbindelse med opførelse af et hærmuseum i 1984 i det luksuriøse kompleks Riadh el-Fatah, bestilte præsident Chadli billeder hos en gruppe kunstnere. Maleren Hocine Ziani var meget aktiv i arbejdet med denne rekonstruktion af historien. Ved et af sine besøg i Versailles havde emiren været inviteret til at se det vældige *Erobringen af Smala* af Horace Vernet. Han erklærede ganske enkelt: »Hvorfor har I ikke malet slag, hvor jeres er på tilbagetog?« Det gjorde Ziani nu

ved at gengive *Slaget ved Kheng en-Natah* og to år senere *Slaget ved Maqta*. Han brugte Vernets heroiske æstetik, men vendte om på tegnene med de to slag, hvor emiren havde haft overtaget. Ziani fik også til opgave at male et portræt af Abd el-Kader og brugte som forlæg et fotografi af Carjat fra 1865, men efter instruks fra opdragsgiverne littede han det for de belastende medaljer.*

Faktisk er der en hel del anakronismer i denne oprydning. Abd el-Kader var frimurer, men ikke i form af medlemskab af et hemmelig selskab, der er opbygget af en antirepublikansk (og også antisemitisk) højrefløj, og hvis holdninger de algeriske nationalister arvede. Og hans dekorationer er ikke opnået ved skamløse tjenester, som det gælder så mange algeriske »notabiliteter«, der stillede korset til skue som tegn på deres skændsel over for deres brødre.

Men prøv at forklare den historiske afstand! Billederne, som alle husker, af den tids største fotografer Carjat, Delton og Disderi, blev altså frasorteret, fordi de viser ham med brystet besat med medaljer, og det samme gælder portrættet Storlogen, der ellers blev malet posthumt og efter et fotografi, men alligevel er dobbelt stigmatiseret. Disse billeder er ikke fundet værdige til Gabriel Esquers udvalg i hans *Icographie historique de l'Algérie*, hvor der kun er medtaget nogle sølle ungdoms-portrætter, for en stor del imaginære, og hvor helten med det smukke, milde smil

* Cf. Ziani. *Les lumières de l'histoire* (samtaler med François Pouillon), Algier, Zaki Bouzid éd., 2002.

Hocine Ziani: *Portræt af Abd el-Kader*

Oliemaleri fra 1984, 100 × 81 cm, Musée central de l'Armée, Algier. Foto ©H. Ziani

nogle steder har fået forbryderfjæs. Arkivkommissariatet havde altså ud fra den arabiske nationalismes normer omformuleret en personlighed, der med sikkerhed var meget andet.

Algerierne var uvidende om de billedforfalskninger, franskmændene havde givet sig af med i denne for fotografiet heroiske epoke. Det var derfor i hemmelighed, at de selv gav sig i kast med det, og med en skyldfølelse,

der viste en overdreven respekt for de dokumenter, de havde fået overleveret af den franske historiografiske tradition – æret være de mestre, der havde indgivet dem respekt for det historiske dokument. Men billederne var virkelig blevet umulige at tyde. Der er uden tvivl brug for en lang historisk og antropologisk modningsperiode, for at det igen skal blive muligt at tyde dem.

DAHO DJERBAL

Emir Abd el-Kader og den algeriske nationalstats oprindelse

Om Oran-provinsens befolkning gennem tiderne

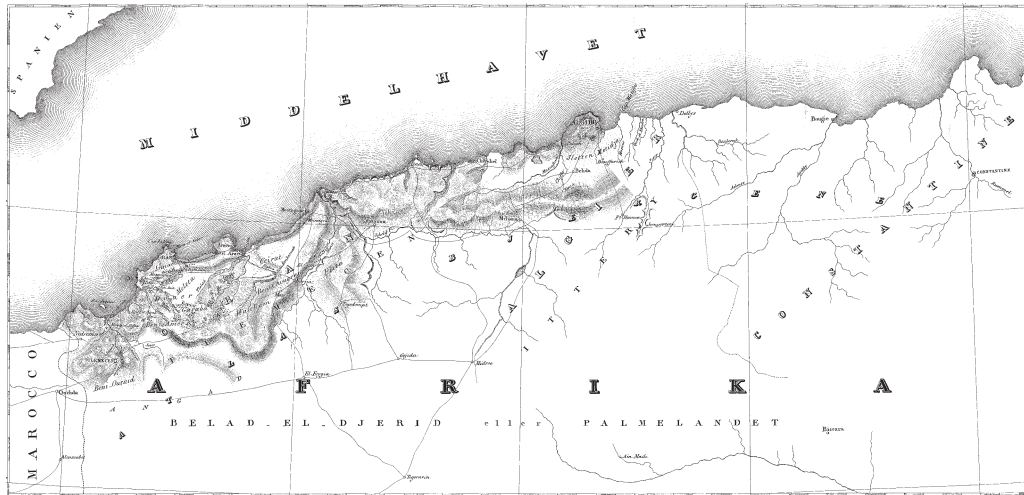
Når man studerer befolkningshistorien i regionerne Mascara og Sidi Bel Abbés, hvor emir Abd el-Kaders magt voksede frem, kunne man få et indtryk af enhed og ensartedhed. Som om to store enheder havde sameksisteret og dernæst var blevet forenet i en smeltedigel af fælles skikke, sædvaner og sprog, domineret af det arabisk-berbiske kulturelement. Men så snart man går lidt mere i detaljer med, hvordan de store befolkningsenheder er blevet til, bliver det klart, at det blot er symbolske referencer uden forbindelse med virkeligheden, som udgøres af en langt mere sammensat politisk og administrativ virkelighed end et blod- eller slægtsfællesskab, hvor man nedstammer i lige linje fra en fælles forfader. Dette understreges yderligere af den geografiske faktor. Regionen ligger ved en korsvej mellem forbindelsesvejene fra nord til syd og fra øst til vest i Orans *beylik*. Og man ved, hvor vigtige de ældgamle ruter er

i de agropastorale kulturer, ligesom netværket af *ribat*'er (befæstede klostre) og *zaouïa*'er (hjemsteder for broderskaber) samt den ubrudte kæde af markeder, der tilsammen tegner et helt territorium med bytte- og indflydelseszoner, der ofte rækker ud over de ustabile administrative og skattemæssige grænser, som udstikkes af centralstaterne.

De politiske og administrative grænser samt de lokale og regionale grænser, der gennem århundreder er påtvunget befolkningerne af almoravider, almohader, merinider, zianider, spaniere, tyrkere og til sidst emir Abd el-Kader og franskmændene, er aldrig blevet endeligt etableret.

For at give en ide om de omvæltninger, der til tider har grebet ind i befolkningernes indre struktur, vil vi først give en kort oversigt over de sidste ændringer af administrative og politiske grænser, som fandt sted mellem 1830 og 1847.

Daho Djerbal (født 1945) er bosat i Algier og underviser ved Université d'Alger i historie. Han er chefredaktør for et progressivt social-videnskabeligt og kritisk fransk-arabisk tidsskrift i Oran. Han er endvidere formand for det uformelle forskernetværk »Al-Kahina« der arbejder for at bedre samarbejde mellem algeriske og udenlandske forskere.

Kort over Algier, 1840

Fra A.W.Dinesens bog *Abd-el-Kader og Forholdet mellem Franskmand og Arabere i det Nordlige Afrika*

I Ændringer i stammernes administrative og politiske organisation fra 1830 til 1847

Mascara-distriktet:

Dette distrikt indgår i den østlige region (eller *Cherk*) af Orans *beylik* på det tidspunkt, hvor de franske tropper invaderer landet. Ifølge de oplysninger, der er indsamlet af kolonihærens officerer og udgivet under Warniers ledelse*, var regionen underlagt El Hadj Mustapha Ben Thamys kalifat. Han var svoger og fætter til emir Abd el-Kader. Distriktets hovedby var Mascara, og den bestod af syv *aghalik*'er: Gheraba

øst for Oran; Medjaher (Mostaganem-regionen); Hachem Gharaba (sydvest for Mascara); Hachem Cheraga (øst og sydøst for Mascara); Flitta (syd og sydvest for Relizane); Sdama (øst for Mascara); det egentlige Cherk (Dahra og Chelif's bredder).

Sidi Bel Abbès-distriktet

Dette distrikt var en del af den vestlige region (*Gharb*) i Oran-provinsen med Tlemcen som hovedby. Den bestod af fem *aghalik*'er: Djebailia (syd-sydøst for Tlemcen); Beni-Ameur (øst-nordøst for Tlemcen og Sidi bel Abbès-regionen); Ghossel (Tlemcen-bjergene); Trara

* *Tableau des Etablissements français en Algérie : De l'administration arabe de la province d'Oran depuis le 30 mai 1837.* Vol. II, 1838. pp. 259

DAHO DJERBAL

(nordøst for Nedroma); Angad (regionen fra Oujda til Sebdaou).

Til disse fem administrative områder kom et stammeområde uden *agha*, nemlig Oulhassa (Tafnas munding). Hvert *aghalik*, der således var oprettet, kunne igen være opdelt i mange områder, der svarede til stammegrænser. Eksempelvis er Beni Ameur *aghalik*, som dækker den største og mest befolkede del af provinsen Tlemcen og Mascara*, sammensat af 27 stammer, der igen er opdelt i 100 arabiske *douaïr*'er (under-distrikter) og 50 marabu-*douaïr*'er.

Når man ser på de ændringer, der skete mellem 1830 og 1847, kunne det se ud som om stammestrukturerne var bibeholdt, og at det eneste, der var ændret, var de administrative grænser og de enkelte stammers politiske afhængighedsforhold. Det er særdeles tvivlsomt. Derimod er det sikkert, at de franske kolonimyndigheder ligesom emir Abd el-Kader og tyrkerne før dem konstant har lagt og omlagt de politiske og administrative rammer, som befolkningen i Oran-området levede under, ud fra de skiftende staters interesser. På den måde blev de magtfulde stammer styrket eller svækket, afhængigt af om de var allierede eller modstandere.

Der er ingen tvivl om, at den mekane har været brugt i århundreder, men hvor mange befolkningsflytninger har fundet sted? Hvor mange midler-

tidige eller varige grupperinger er der foretaget, for at de skiftende magthavere kunne bruge dem som hjælpere til at styre provinsen?

II Afhængighedssystemer og solidaritetssmedning

En mosaik af befolkningsgrupper i provinsadministrationens tjeneste

Stammer som Atba Djamala fra Mascara-distriktet blev sammensat af fragmenter af spredte fællesskaber for at udføre visse særlige tjenester. Den tyrkiske *bey* (repræsentanten for vasalstaten Algier) forventede, at deres medlemmer opdrættede og passede kamelerne i hans følge.

Andre stammer som Ferraga'erne havde til opgave at transportere telte for *bey*'en under hans rejser. Den enhed, Ferraga'erne udgjorde, var opbygget af elementer, der var lige så forskellige som de foregående.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at disse befolkningsfragmenter for en stor del består af resterne af store hilaliske forbund (Banu Hilal**) hvis hovedopgave siden det 11-12. århundrede var at tjene som militær støtte for Maghrebs centralmagter. De enheder, der blev opbygget til at udføre logistik- og forplejningsfunktioner for de centrale myndigheder, har generelt en lav

* *Tableau des Etablissements français de l'Algérie*, op. cit. p. 2

** Urolige grupper fra det sydlige Ægypten, som blev bosat der under fatimiderne, blev i det 9. århundrede sendt til den oprørske provins Maghreb.

placering i det symbolske, religiøse eller politiske magthierarki.

Da de franske tropper ankom med deres egne militærstrukturer og forsynings- og transportmåder, kom alle den tyrkiske regerings traditionelle hjælpere i en situation med økonomisk krise og magttomrum.

Som helhed er de stammer, der henviser til en fælles forfader, også en sammenbragt gruppe elementer af meget forskellig oprindelse, som gennem århundreder gradvis og langsomt er smeltet sammen med elementer af oprindelig befolkning. Flitta'erne og især houara'erne er grupperinger, som efterhånden i løbet af det 14. til 18. århundrede er blevet blandet med familier vestfra og med elementer af tyrkisk oprindelse. Det skal også bemærkes, at elementer med oprindelse i by eller landsby spiller en rolle i sammensætningen af denne helhed af stammer. El Borj, El Qal'a og Lakhouaret er små byer, der ligger som enklaver i et ocean af vandringer med hjordene og agropastoral kultur.

De store byer som Tlemcen, Mostaganem og Mazouna, men også Oran har forbindelser ud i baglandet, men bevarer en vis selvstændighed over for såvel tyrkerne som den oprindelige befolkning i kraft af deres relativt vigtige handel eller deres borgerlige bykulturs særegenhed (andalusere, såvel muslimske som jødiske, koloughlier etc.)

De store forbunds militære funktioner

Beni Ameer

Beni Ameer er en gren af de hilaliske stammer, som er udgået fra Hilal Ben Ameer (Zoghba-arabere) og blandet med de øvrige grene, der er spredt over hele det centrale Maghreb, i kraft af deres fælles oprindelse og historie. De deltager i de skelsættende begivenheder i regionens historie. De opnår politisk og militært selvstyre i 1235, da Yaghmoracen slår sig ned i Tlemcen og grundlægger zianidedynastiet (Banu Zian). Fyrsten byder dem at danne *makhzen* og forsvare hans besiddelser mod meriniderne (Beni Merin), der har grundlagt et konkurrerende kongedømme i det vestlige Maghreb. Som modydelse får de brugsret til en stor del af jorden fra det nordlige Tlemcen til kysten ved Oran. Ved spaniernes ankomst i 1509 udgør de deres makhzen og forbliver tro mod dem til omkring 1710.

Efter spaniernes nederlag og tyrkernes overgivelse tjener de trofast emir Abd el-Kader Ben Mahieddine, der har vundet dem for sin sag, som vi senere skal se.

Hachem

De kort, vi har udarbejdet* ud fra historiske optegnelser om befolkningsgrupperne i Oranprovinsen, viser for det første, at den befolkningsgruppe, emir Abd el-Kader tilhører (hachemstammen), er den på alle måder

mest magtfulde i regionen. Selv om hachem'erne er fuldstændig arabiseret, da franskmændene ankommer, tilhører de formentlig amazigh-elementet (berbere). De skulle nedstamme fra Beni Mohammed-familien, der er en fraktion af zenata'erne (vestberbere). Historisk har dette forbund en indflydelse, der strækker sig fra Tlemcenbjergene vestpå til Jebel Amour i centrum-syd via Tagdemt nær Tiaret*. I sydvest skulle de være knyttet til Ksel'erne fra El Bayadh (ex-Geryville) og endda til El Mokrani'erne fra Medjana på højsletterne i det østlige Algeriet**. De er bosat på den frodige Eghriss-slette og får af zianidedynastiet brugsret til hele denne region til gengæld for deres deltagelse i *makhzen*. Da spanierne kommer, vælger de modsat Banu Ameer at alliere sig med tyrkerne og stiller op som hjælpetropper for dem i Mascara-*beylik*'en. Tyrkerne overdrager nye jorder til dem i regionerne Sig og El Habra, som er velforsynede med kunstvanding, og således konsolideres deres materielle rigdom.

Alliancen med tyrkerne bliver aldrig hverken særlig sikker eller særlig stabil, og hachem'erne bliver indtil det 19. århundrede ved med at vise deres vilje til uafhængighed af centralmagten i Algier og Fès (Vestmaghreb). Da det tyrkiske herredømme falder, kalder hachem'erne til modstand mod franskmændene.

III *Konstituerende elementer i emir Abd el-Kaders stat*

Ud fra det indledende historiske rids kan det forekomme indlysende, at de befolkningsgrupper, der havde den største akkumulerede materielle styrke (kontrol med den frugtbare jord, kommunikationsvejene og kilderne til rigdom), og som traditionelt besad våbenmagt (som centralstaterne havde tildelt dem og selv benyttede sig af), havde størst chance for at overtage magten efter de tidligere udenlandske herrer, når de faldt. Men en væbnet styrke, der hviler på en mosaik af befolkningsgrupper, som helt og holdent er et resultat af centrale staters uafbrudte indgreb, kan ikke alene sikre ensartethed og stabilitet. Og det er der brug for til etablering af en stærk magt, som kan træde i stedet for de centrale stater, der har været påtvunget udefra. Dertil kommer den symbolske og religiøse dimension, som alene kan legitimere den rå magt i Maghrebs agropastorale kulturer. Emir Abd el-Kader er den eneste, der har været i stand til at give denne dimension af symbolsk og religiøs legitimitet. Derfor førte hans væbnede modstand til, at den autoktone suveræne algeriske stat opstod.

For det første tilhører hans familie Qadiriya-broderskabet (opkaldt efter Abd el-Kader el Djilani, skytshelgen

* Se kortet

* En af emirens hovedstæder.

** Egnen var udgangspunkt for det store oprør i 1870-1871, hvori mange af Abd el-Kaders veteraner deltog.

for de fattige og undertrykte; hans mausoleum er i Irak). Hans far Mahi Eddine er stormester for broderskabet, der er udbredt til Hachem'ernes territorium, men også til mange andre befolkningsgrupper i Syd-, Vest-, Central- og Østalgeriet.

Da tyrkerne havde overgivet sig til franskmændene, og deres lokale allierede fra Orans *makhzen* (douaïr'erne og zmala'erne) havde erklæret troskab over for de nye herskere, samlede Abd el-Kader Ben Mahi Eddine douaïr'ernes og zmala'ernes vasalstammer under sit banner. Deres chefer kaldte sig Chorfa (sherifafstamning efter profeten Muhammeds familie). Ved at omlægge de administrative og skattemæssige grænser og ændre værdihierarkiet byggede Abd el-Kader nye hierarkier op. Han erklærede jihad, som var ensbetydende med ny magt i hænderne på gamle vasaller og med et religiøst

marabupræg. Indtil 1845 var det reglen, at kalifferne og *agha*'erne* (regionschefer) kunne være gamle herremænd og stormænd, der var under emirens banner, mens største delen af *qaïd*'erne (zonechefer) udelukkende blev udpeget af marabufraktioner. Emiren benyttede sig i øvrigt af støtte fra disse marabunetværk til at vinde Sahar og Kabylien (Soummam og Sebaou) for sin sag.

Emir Abd el-Kaders krigeriske bedrifter, der gjorde så stærkt indtryk på besættelseshærens officerer, har ofte i den traditionelle historieskrivning overskygget den skjulte del af hans værk med samling af spredte befolkningsgrupper til ét folk og forvandling af udadrettede statsinstitutioner til kimen til en moderne stat, hvor alle befolkningsgrupper blev integreret, uanset om de var muslimer, jøder eller kristne, adelige eller af folket.

Kriger, statsmand, digter, mystiker

Algerisk historieskrivning om emir Abd el-Kader

Abd el-Kader har en særlig plads i den nationale forestillingsverden i Algeriet. Myndighederne vil gøre ham til et symbol for Algeriet, forskellige kritikere rejser debat om denne opfattelse, og det kan være svært for universitetsdiskursen at trænge igennem.

For den officielle historieskrivning, der kan læses såvel i skolebøgerne som i pressen, og som den stiftelse, der bærer hans navn, ønsker at fremme »er og bliver emir Abd el-Kader symbolet på den nationale modstand mod kolonimagts besættelse af vores land. I 15 år (1832-1847) kæmpede han vedholdende mod en europæisk hær, der var overlegen både i antal og i materiel«. Han gøres her til »foregangsmanden for de store reformatorer ... al Afghani, Abduh og Benbadis«.

Ved siden af den officielle historieskrivning og på baggrund af den almindelige liberalisering af det politiske klima efter begivenhederne i oktober 1988 blev Fondation Emir Abd el-Kader oprettet i Oran i 1991 af en gruppe intellektuelle under ledelse af en advokat, der havde været aktiv i nationalistbevægelsen.

I dag har denne landsdækkende forening til overordnet formål at udbrede kendskabet til Abd el-Kaders historie og værk i Algeriet og i resten af verden. I 2003 erklærede præsident Abdelaziz Bouteflika i en tale i Fondation Emir Abd el-Kader, at Abd el-Kader var

»en usædvanlig klog og tolerant mand med en sjælden evne til at lytte ydmygt og i besiddelse af en vældig karakterstyrke. Alle disse kvaliteter har han fundet i den Hellige Koran og i folkets daglige erfaringer for at bruge dem i sit lands og menneskehedens tjeneste. Som værdig søn af et Algeriet, der rejste sig mod den udenlandske besættelse, og som dygtig militærstrateg lykkedes det ham med klarsyn og realisme at samle den folkelige modstand og trænge sig ind på den invaderende kolonimagt ved at bruge såvel guerillaens som forhandlingens kunst, idet han mestrede begge niveauer naturligt og med en usædvanlig gennemslagskraft«.

* Det er tilfældet med bl.a. Bou Hamidi, Ben Salem, El Mokrani og Berkani

Fouad Soufi (født 1948). Kulturarvsinspektør ved Algiers Nationalarkiv. Forsker ved CRASC i Oran, Algeriet.

Abd el-Kaders nationalistiske projekt

En af de ældste nationale referencer er uden tvivl den biografiske artikel af Abu l’Kacem el Hafnaoui (1852-1942) i hans bog på arabisk fra slutningen af det 19. århundrede »Ta’rif khalaf bi ridjal salaf«, en kortfattet poetisk fremstilling med det formål at »lære de kommende generationer om fortidens mænd af høj etisk standard«. Mindet om emiren var stadig levende i slutningen af det 19. århundrede, men hans historie var allerede skrevet ind i det kolonialistiske projekt for Algeriets historie.

I det koloniserede samfund er det først i slutningen af 1920erne og især midt i 1930erne, at hans minde bliver synligt på en anden måde, da Mubaraq al Mili og først og fremmest Tewfiq al Madani begynder at skrive national historie.

Koloniadministrationens forsøg på at manipulere med emiren og udnytte ham i eget ærinde bliver kraftigt kritiseret af de nationalistiske aktivister. Kateb Yacines og Mohamed Chérif Salhis bøger fra 1940erne vidner om politisk vilje til at beskytte den nationale helts minde. Det samme gør de nationale ugeskrifter som det nationalistiske parti MTLD’s L’Algérie Libre, det moderate parti UDMA’s *République Algérienne*, det kommunistiske partis *Alger Républicain* samt det antikolonialistiske dagblad med tilknytning til det kommunistiske parti *Liberté*.

Emiren blev begravet i Damaskus, og et af de første krav fra det nationalistiske parti var at få ham jordfæstet i algerisk jord. Nationalisternes ønske blev til

virkelighed den 5. juli 1966. Emiren hviler nu på El Alia-kirkegården i centrum af den kvadratiske plads, der er reserveret til store statsmænd. Ved hver national fest ærer officielle myndighedspersoner hans minde ved hans grav. Han figurerer på penge-sedlerne i filigran, og hans buste står på de højtstående embedsmænds kontorer.

Den officielle holdning kan imidlertid ikke standse den debat, der føres i det skjulte i samfundet og til tider mere hørligt på universitetet. Debatten om emirens status i Algeriets historie har endvidere bredt sig ud over det selvstændige Algeriets grænser.

De spørgsmål, der stadig er uafklarede, går på hans forhold til Frankrig. Hvad er forklaringen på, at han indstillede kampen i december 1847? Var det ikke en overgivelse? Hvad er forklaringen på, at han aldrig greb ind og hjalp de forskellige oprørsbevægelser, der gik hen over landet, og hvoraf nogle hævdede at følge ham? Algeriet var blevet rystet af talrige oprør mellem 1852, hvor emiren blev frigivet af Napoleon III, og 1883, hvor han døde. Hvilket forhold havde han til Kabylens forskellige befolkningsgrupper? Det bjergrige Kabylien havde trods beliggenheden tæt på Algier længe ydet modstand mod de franske styrker. Og nøjagtig hvilke forbindelser havde han med frimureriet? Derimod understreges det, at han var ordholden, og hans forhold til Napoleon III og især hans aktion for at redde de kristne i Damaskus er ubestridt.

Universitetsdebatten om emir Abd el-Kader

På universitetet sætter den tunesiske historiker Abdejallil Témimi gang i en helt anden debat med sin doktor-disputats, der bliver offentliggjort i 1978. Pierre Boyer, der indtil 1962 var chefkonservator ved Algiers departementsarkiv, havde udlagt problemet med forholdet mellem emir Abd el-Kader og *bey* Hadj Ahmed i Constantine som en ren konflikt. Men er det ikke mere oplagt at fortolke det som to forsøg på at grundlægge en nationalstat med støtte i to forskellige kræfter i samfundet? I hvert fald mener Témimi, at »Abd el-Kader med urette overskygger Hadj Ahmed«.

Den store forskel mellem de to mænd ligger i deres respektive politiske projekter, som sammenfattende kan beskrives således: *bey*’en kæmpede mod fjenden for at bevare den gamle orden, og emiren kæmpede mod fjenden og opbyggede en stat. Her kommer så det næste spørgsmål: Kan og skal man tale om modstand? Synsvinklen »han samlede den folkelige modstand« er for snæver og gør ham uret.

Da den franske hær overskrider grænsen øst for Algier, betragter emiren det som en *casus belli* og definerer dermed territoriet for den stat, han er ved at opbygge. Det er klart en krænkelse af Tafna-traktaten, der blev underskrevet på vulkanøen Rachgoun den 30. maj 1837. Det angreb, han leder mod Aïn Madis magtfulde Tijania-broderskab i det sydlige Algeriet i januar 1839,

er et led i den samme afmærkning af territoriet. Det gælder også den række befæstede byer, han grundlægger: Saïda, Sebdou, Taza Tagdempt, Boghni m.fl., så netværket af de gamle byer Tlemcen, Mascara, Miliana og Médéa bliver udbygget til det dobbelte. Han gør krav på et territorium, hvor grænserne allerede er lagt. Den nutidige algeriske arkæologi finder det dog ikke værd at beskæftige sig med disse materielle spor efter emiren.

Først 1960-1970 er der historikere, der lader ham og hans kamp mod den indtrængende fjende komme til sin ret og viser ham som modstandskæmperen, der samtidig er grundlægger af den algeriske nation og den moderne algeriske stat. Efter Abdelhamid Benachennou kommer to store historikere, først Mahfoud Kaddache på fransk og siden Abd-al-Qassim Saadallah på arabisk, som giver ham en plads i historien og den nationale historiografi.

En postnational emir?

Spørgsmålet om *modstand mod angriberen* er stadig centralt i de historiske arbejder, men i 1990erne dukker to andre historiske spørgsmål op, nemlig hans forhold til frimureriet, og den mystiske Abd el-Kader.

Forskerne – uanset om de er fra universitetet eller ej – interesserer sig i 1990erne skiftevis for statsmanden, krigsføreren og mystikeren, mens der ikke rigtig bliver plads til digteren. Emir Abd el-Kader Stiftelsen lagde først vægt

på statsmanden, men er siden i stilhed gået over til den mystiske side. Man kan se, at tone og interessefokus er ændret, når man sammenligner debatten på Sidi-Bel-Abbès-kollokviet i 1992 med debatterne i Algier i 2000 og Oran i 2004. Statsmanden har således overladt pladsen til mystikeren.

Problematikken er ikke længere den nationale med opbygning af den uafhængige algeriske nationalstat, men den religiøse krise, som præger landet i midten af 1990'erne.

Emiren bliver mere end nogensinde en grundlæggende reference. Statsmanden, der havde en jødisk minister, er også religiøs chef. Han er den, der leder bønner og træffer kirkelige afgørelser, han er de troendes kommandør. Hans indstilling til de franske fanger, som han krævede den største respekt for, og til de kristne i Damaskus viser sammen med hans mystiske digte vejen for den nye generation. Emiren blev blandet ind i den alvorlige politisk-religiøse krise, der rystede Damaskus i 1863. Han greb ind og beskyttede de kristne maronitter mod den vold, de blev udsat for. Fra muslimsk side har Monseigneur Henri

Teissier ligeledes vist, at emiren havde knyttet forbindelse til den algeriske kirke (Mgr Dupuch i 1841 og siden Mgr Pavy i 1860-1862).

Emirens historie blevet behandlet af filosoffer, politikere, forfattere og ideologer. Men næsten alle arbejderne er andenhånds beretninger. Visse forfattere nøjes med at trække på Charles-Henri Churchill (1867), Paul Azan (1923) og Bruno Etienne (1998). Churchill giver et sympatisk og fængslende billede af emiren, mens Paul Azan gør ham til en ven af Frankrig, og Bruno Etienne yder ham fuld retfærdighed som statsmand og religiøs.

Emir Abd el-Kader er og bliver en af de store skikkelser i Algeriets samtids-historie. Hans værk, der er såvel politisk som poetisk og mystisk, vækker fortsat interesse hos forskere såvel i Algeriet som i andre lande. Der er stadig meget at gøre for historikerne, men oprettelse af en postgraduate-grad ved universitetet med fokus på hans liv og værk giver ret til at håbe, at denne personlighed vil blive set i et nyt lys og få en bedre historisk behandling.

Marie Eleonore Godefroid: *Abd El-Kader*

Oliemaleri fra 1830'erne, 73 × 59 cm, Musée de l'Armée, Paris

Foto RMN

RASMUS ALENIUS BOSERUP

Abd el-Kader

En legende fra kolonitiden i nutidens kulturkamp

Få bøger bliver genudgivet efter halv-andet århundrede i glemsel. Endnu færre bliver oversat til fremmedsprog og udgivet i udlandet. Adolph Wilhelm Dinesens lille skrift *Abd-el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det Nordlige Afrika* har opnået begge dele. I 1837 havde bogens forfatter som nyuddannet premierløjtnant i det danske artilleri meldt sig til frivillig tjeneste i den franske besættelseshær i den del af Nordafrika, der udgør det moderne Algeriet. Da han året efter kom hjem til Danmark, skrev han sin bog. Bogen beskriver, hvordan den muslimske oprørsleder, emir Abd el-Kader, i 1832 stillede sig i spidsen for den mest effektive militære og diplomatiske modstand imod den franske koloniale besættelseshær i Algeriet. Bogen beskriver og analyserer endvidere den franske besættelseshærs militære og diplomatiske kampagner i Algeriet fra erobringen af byen Algier i 1830 til Dinesens afrejse fra Algeriet i 1838.

Selvom Dinesen var stærkt betaget af emir Abd el-Kader og i sin bog beskrev

ham som næsten overmenneskeligt god og begavet, og selvom Dinesen ofte kritiserede det franske militær for dets til tider destruktive fremfærd i Algeriet, er der ingen tvivl om at han var en overbevist tilhænger af den europæiske kolonisering.

Dinesens bog udkom på dansk i 1840 og blev kort efter oversat til tysk og udgivet i Berlin. I 2002 dukkede Dinesens bog så op i en fransk oversættelse i Algeriet, og med Carsten Niebuhr Bibliotekets genudgivelse af den danske originaltekst i 2006 er bogen igen blevet alment tilgængelig for danske læsere.

At denne særegne skæbne skulle overgå netop Dinesens bog kan forekomme overraskende. I et litterært perspektiv skiller Dinesens tekst sig ikke ud fra så mange andre tekster, der aldrig er blevet oversat eller genudgivet – og formodentlig heller aldrig vil blive det. Som kilde til den franske kolonisering bringer bogen ikke ny viden. Det samme gælder Abd el-Kaders person. Det er muligt, men bestemt ikke sikkert, at Dinesen har set emiren på tæt hold

under en fredsslutning med de franske tropper i 1837, men han har med sikkerhed aldrig selv talt med Abd el-Kader eller opholdt sig i nærheden af ham i længere tid. Størstedelen af Dinesens informationer om ham må derfor formodes at stamme fra franske officerer, med hvem han siges at have haft livlige diskussioner, og fra de indfødte, der tjente i den franske hær. Dette er naturligvis ikke uinteressant, men som kilde til emirens person er det ikke meget værd, da der findes en række beretninger og vidnesbyrd fra folk, der i perioder levede i emirens lejr. Selv om teksten er et meget tidligt skrift i bogform om emiren og koloniseringen, er den med andre ord hverken ene-stående som litterær tekst eller som historisk kilde. Hvorfor er den så oversat flere gange og nu også genudgivet?

Motiverne bag den tidlige tyske oversættelse forekommer umiddelbart oplagte. Dinesen beskriver i sin tekst detaljeret, hvorledes det franske militær agerer på slagmarken, hvordan det gradvis erkender sin nordafrikanske modstanders styrke og svage sider, og hvordan generalerne med tiden tilpasser deres taktik og udrustning til det lokale terræn og klima. Han beskriver også problemerne med det franske militærs kommandoveje og analyserer – ofte meget kritisk – militærets omgang med lokalbefolkningen i Algeriet. Det er dette militærstrategiske fokus, der må formodes at ligge til grund for den tyske oversættelse, der udkom i det oprustende Preussen i de tidlige 1840'ere. De tyske generaler, hvis

krigskunst få årtier senere fravristede Frankrig herredømmet over Alsace-Lorraine regionen, kan have haft gode grunde til at interessere sig for Dinesens erfaringer som officer i fransk tjeneste.

Historien om Dinesens tekst kunne have sluttet med den tyske udgivelse. At teksten er udgivet to gange i det 21. århundrede skyldes ikke dens militær-historiske interesse. Både den algeriske og den danske udgivelse har været motiveret af interessen for Dinesens beskrivelse af personen Abd el-Kader. Som vi skal se, bunder denne interesse imidlertid i to vidt forskellige politisk-ideologiske debatter, der har udspillet sig i Algeriet og i Danmark inden for de seneste 10-15 år.

I den officielle historieskrivning i Algeriet efter uafhængigheden i 1962 indtager Abd el-Kader en central rolle som nationalhelt, der gennem sit væbnede oprør imod den franske kolonimagt startede en modstandsbevægelse, der efter 130 års kampe førte til oprettelsen af en algerisk stat. Denne nationalistiske myte om Abd el-Kaders rolle som historisk foregangsmand for den væbnede anti-kolonialisme blev skabt tidligt i det 20. århundrede, samtidig med den algeriske nationalismes opståen. Som andre steder i Mellemøsten skete dette i reaktion imod den europæiske kolonisering, og nationalisme og anti-kolonialisme var derfor tæt forbundne ideologier i Algeriet. Fra de tidligste elitære nationalistiske pressionsgrupper, der voksede frem i Algeriet i 1910'erne og 1920'erne, henover massemobiliseringen

Rasmus Alenius Boserup (født 1975) er cand.mag. i arabisk og uddannet i historie fra EHESS. Han er ph.d.-stipendiat på Carsten Niebuhr Afdelingen på Københavns Universitet med speciale i Mellemøstens moderne politiske historie. Hans forskning omhandler social mobilisering og politisk vold i Algeriet og Marokko.

Hocine Ziani: *Abd el-Kader i meditation*

Oliemaleri, 2006, 150 × 12 cm, kunstnerens privatsamling. Foto ©H. Ziani

af algeriske arbejdere i Frankrig og i Algeriet i 1930erne og 1940erne, og helt frem til den paramilitære antikoloniale modstandsgruppe FLN i 1950erne startede et væbnet oprør imod kolonimagten, blev Abd el-Kader fremhævet som historisk forbillede. Med FLN's politiske sejr og den franske afkolonisering af Algeriet i 1962 efter 8 års brutal guerillakrig, sejrede den militante antikoloniale nationalisme. Det nye regime interesserede sig derfor udelukkende for Abd el-Kader som sejrende algerisk oprører og kriger. Mens fremstillingen af Abd el-Kader

som kriger med en vis ret kan hævdes at stemme overens med emirens historiske projekt i perioden fra 1832 til 1847, negligerer den hans kompromissøgende, spirituelle og kulturelt progressive livsførelse efter fredsslutningen med det franske militær i 1847. Ved fredsslutningen havde Abd el-Kader accepteret at gå i landflygtighed, økonomisk understøttet af den franske stat. I sit eksil i bl.a. Damaskus omgikkes Abd el-Kader en række europæere, blev medlem af en frimurerloge, og på rejser til Frankrig poserede han side om side med de franske generaler

han få år forinden havde bekæmpet i en tilintetgørelseskrig. I 1860 stod han i spidsen for en redningsaktion af Damaskus' kristne minoriteter og blev efterfølgende dekoreret af en række europæiske stormagter – herunder Frankrig. Nogle år inden sin død opfordrede han sågar de algeriske muslimer til ikke at gøre oprør imod Frankrig! Og som tidligere praktiserede han med stor iver den esoteriske islamiske retning, sufismen.

Alt dette, fra sufismen som de algeriske nationalister misbilligede, til forsoningen med den franske kolonimagt, blev udeladt i den nationalistiske historieskrivning der dominerede i Algeriet i 1960erne og 1970erne. Fra midten af 1980erne blev nationalisternes monopol på at definere Algeriets historie, kultur og politik imidlertid udfordret af islamistiske grupperinger. Islamismen var en konkurrerende ideologi, der delte nationalismens antiimperialistiske grundsyn, men kritiserede nationalisterne for i den postkoloniale periode at have vanrygtet deres historiske mission: at skabe et retfærdigt samfund. Ifølge islamisterne skulle den manglende moral og etik i det algeriske samfund hentes i islam. Islamismens overtagelse af det politiske og samfundsmæssige initiativ blev tydelig da det nydannede islamistiske parti, F.I.S., vandt en overvældende valgsejr over nationalisterne i landets første demokratiske valg i 1990-1991.

Abd el-Kaders fremtrædende rolle i opbygningen af historisk legitimitet for FLN og de algeriske nationalister

gjorde ham altså til en problematisk figur for mange islamister. I 1990erne, mens politi og militær i Algeriet under ledelse af en gruppe generaler, der var kommet til magten ved et kup i 1992, bekrigede de islamistiske militser, pågik der samtidigt en heftig ideologisk debat mellem algeriske intellektuelle om karakteren af Algeriets kultur, historie og samfund.

En af de civile organisationer, der frem til i dag har gjort sig til fortalere for et nationalistisk budskab, er den såkaldte *Association Abd el-Kader*. Udgivelsen af Dinesens tekst på fransk i Algeriet i 2001 var et resultat af denne gruppes samarbejde med den tidligere algeriske ambassadør i Danmark og det algeriske statstrykkeri ANEP. Herved udgør Dinesens bog en lille, men interessant brik i den pågående ideologiske debat om definitionen af algerisk kultur, historie og samfund. For de algeriske nationalister har Dinesens tekst flere kvaliteter. For det første giver teksten et yderst favorabelt billede af emiren som national helt for algerierne – et billede der kombineret med Dinesens ofte meget negative udfald imod den franske kolonimagt passer godt ind i den Algeriske antikoloniale nationalisme. For det andet slutter Dinesens fortælling meget belejligt i 1838, da han tog tilbage til Danmark. På dette tidspunkt fremstod Abd el-Kader endnu for alle observatører, og altså også for Dinesen, som en ubøjelig og kompromisløs algerisk-muslimsk kriger – ganske som de algeriske nationalister ønsker at fremstille deres helt.

Den aktuelle danske genudgivelse af Dinesens bog har intet at gøre med den algeriske debat. Men som bekendt har der også i den danske politiske offentlighed siden slut-1980erne udspillet sig en i stigende grad polariseret debat om karakteren af dansk historie, kultur og samfund. En vigtig komponent i debatten har været det muslimske mindretal i Danmark, og et centralt spørgsmål i den danske debat har været, hvorvidt en kulturel konstruktion ved navn »islam« kunne sameksistere med en anden kulturel konstruktion kaldet »moderne danske demokratiske værdier«. På den ene fløj har fortalere for en dansk nynationalisme fremstillet muslimer som traditionalister med kulturelt determineret hang til kriminalitet og terrorisme. Ud fra dette har de argumenteret for at islam og »dansk demokrati og kultur« er uforenelige størrelser. På den anden fløj har en række forskere med speciale i islam og mellemøstlige forhold, samt en række andre danske intellektuelle, argumenteret for, at islam ikke nødvendigvis står i modsætning til de værdier der fremstilles som specielt »danske« – uanset om det gælder kvinderettigheder, demokrati eller en kulturel modernitet.

Udgivelsen af Dinesens bog i Danmark i 2006 kan ikke adskilles fra denne polariserede debat om danskhed. På sin egen indirekte måde viser Dinesens bog, at der ikke nødvendigvis er et modsætningsforhold mellem islam og danskhed (forstået som modernitet og demokrati). Dette sker gennem forfatterens forherligelse af emiren, der ifølge Dinesen ikke blot er en stor muslimsk oprørsleder men i det hele taget en uhyre dygtig politiker, der formår at kombinere det bedste af sin egen algeriske og muslimske baggrund med det bedste af den europæiske modernitet. Samtidig med at han arbejder på at etablere en stat for muslimer (det såkaldte kalifat), er han ifølge Dinesen en overbevist demokrat, indædt modstander af enhver form for undertrykkelse, en gudfrygtig troende og et dybt moralsk menneske.

Dinesen var og forblev en overbevist tilhænger af den »civiliserende« europæiske kolonisering af verden udenfor Europa, og han rejste til Algeriet som frivillig i en erobringshær. Hans bog kan læses som en tankevækkende beretning om en ung dansk soldats overvindelse af datidens – og nutidens – kulturelle fordomme.

Hidtil udkommet

Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande, bind 1 og 2

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse*, bind 1 udkom i 2003 og fik årets flotteste og største boganmeldelser.

Politikens Bjørn Bredal skrev i sin anmeldelse bl.a.: »... dansk verdenslitteratur. Hvilken fest,

at rejsebeskrivelsen nu omsider udsendes i en komplet oversættelse, pragtfuld i udstyret og alligevel økonomisk tilgængelig for enhver...«.

Min Sundheds Forliis

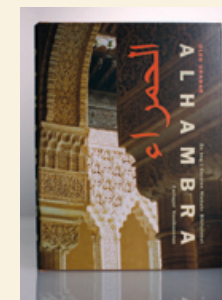
Deltagerne i Frederik Vs ekspedition til Arabien 1761-1767 havde pålæg om hver især at føre en rejsejournal. *Min Sundheds Forliis* er en sådan logbog fra rejsen, skrevet af ekspeditionens filolog, Frederik Christian von Haven. Journalen begynder i København og læseren følger hans rejse ned gennem Europa til Istanbul og Kairo og videre til Mokka, hvor han nedfældede de sidste ord blot få timer før sin død.

»... i princippet den helt rette mand at skikke til Arabien. Hvis det altså ikke lige havde været for hans menneskelige egenskaber. Det er ganske vist akkurat disse egenskaber, der gør hans dagbog til så fantastisk læsning, et jammers minde uden lige, en uendelig mængde af højst fornøjeligt »Kagleri og Misforstaaelser« ... En velskrivende skurk.« Bjørn Bredal, *Politiken*.

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*. Oversat fra tysk af Hans Christian Fink og med indledning af dr.phil. Michael Harbsmeier. Tilrettelagt af Anne Rohweder. Bind 1: 528 sider, med gengivelser af 73 kobberstik. Bind 2, 680 sider, 53 kobberstik. 23 × 30 cm, 1. udgave indbundet i lys sejldug; 2. udgave i halvbind af protokollærred og sulfittkardus. Pris 398,- kr. pr. bind (abonnementspris: 298,- kr.). ISBN 87-91393-07-8 (bind 1) og ISBN 87-91393-08-6 (bind 2).

Min Sundheds Forliis. Frederik Christian von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763, udgivet af Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen. Tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 18,5 × 30 cm, 404 sider, illustreret, indbundet i milimeterbind af lærred og ølpapir. Pris 350,- kr. (abonnementspris 250 kr.). ISBN 87-91393-10-8

Alhambra

Alhambra i Andalusien er klodens bedst bevarede arabiske palads fra islams klassiske storhedstid, besunget og efterlignet for sin poetiske arkitektur. Alligevel kender vi kun lidt til livet på Alhambra. Oleg Grabar tolker bygningen med afsæt i hvad vi ved fra litteratur, havekunst, teologi og arkitektur andre steder i den islamiske verden.

Oleg Grabar er professor emeritus, Institute of Advanced studies på Princeton University.

»Nyoversat klassiker« *Politiken*

Oleg Grabar: *Alhambra*, oversat til dansk af Merete Ahnfeldt-Møllerup og med 82 nye fotografier optaget til denne udgave af professor Hans Munk Hansen. Tilrettelagt af Anne Rohweder. 17,5 × 24 cm, 230 sider, indbundet, 118 illustrationer i farver. Pris 248,- kr. (abonnementspris 198,- kr.). ISBN 87-91393-02-7

Den globaliserede islam

Hvordan har det påvirket islam at brede sig ud over verden de sidste 30 år? En bog om islam på internettet og i de vestlige storbyer, skrevet af en af Frankrigs fremmeste kendere af moderne islam.

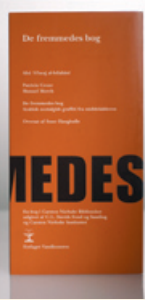
Olivier Roy er forskningsleder ved CNRS i Paris. Den globaliserede islam udkom på fransk i 2002.

»Det er hans tese, at alle de nye islamiske bevægelser, hvad enten de er liberale, autoritære, spiritualistiske eller militante, pga. globaliseringen og forbindelsen til konkret politik, bærer sekulariseringen i sig« *Præsteforeningens blad*

Olivier Roy: *Den globaliserede islam*, Oversat af Preben Neistgaard Hansen, Kamma Skov og Manni Crone. Tilrettelagt og illustreret med fotoserie af Åse Eg Jørgensen. 13 × 18,5 cm, 240 sider, indbundet. Pris 198,- kr. (abonnementspris 168,- kr.). ISBN 87-91393-01-9

Hidtil udkommet

De fremmedes bog

I det 10. århundrede indsamlede en iraker digte, som rejsende havde skrevet på murene i de byer, de var draget igennem. Resultatet blev en lille bog om længsel, der i verseform beskriver de rejsende, elskende, ofte utilpassede mennesker der skrev graffiti. Bogen giver et sjældent indblik i dannede menneskers private tanker i den muslimske middelalder.

Patricia Crone arbejder på Center for Advanced Study, Princeton.
»En perle af poetisk graffiti, af fantastiske fortællinger om sorg og kærlighed og bør læses af alle med interesse for Islam, historie eller graffiti« *Information*

Patricia Crone og Shmuel Moreh: **De fremmedes bog. Arabisk nostalgisk graffiti fra middelalderen.** Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af H.C.Ericson. 12 × 24 cm, 220 sider, illustreret. Pris 198,- kr. (abonnementspris 158,-kr.). ISBN 87-91393-09-4

Koranen. En meget kort introduktion

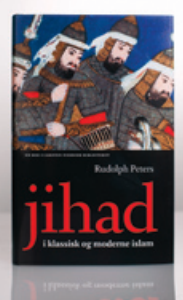

Michael Cooks kortfattede introduktion til Koranens opbygning, dens tilblivelseshistorie og dens indhold har vundet stor udbredelse, især efter den 11. september 2001. Koranen har udgjort en bemærkelsesværdigt stabil kerne i en religiøs tradition, der nu er i sit femtende århundrede. Michael Cook behandler både Koranens

betydning i den moderne verden og i den traditionelle islam og viser dens sammenhæng med andre hellige bøger og klassiske værker i Europas og Asiens gamle kulturer.
Michael Cook er professor i mellemøststudier på Princeton. Hans bog om Koranen udkom i engelsk udgave i 2000.
»En spændende, sober og oplysende bog« *Kristeligt Dagblad*

Michael Cook: **Koranen. En meget kort introduktion.** Oversat til dansk af Morten Hecquet. Tilrettelagt af Viktoria Senderovitz. 12,5 × 19,5 cm, 174 sider, indbundet, illustreret. Pris 148,- kr. (abonnementspris 128,- kr.). ISBN 87-91393-03-5

Jihad i klassisk og moderne islam

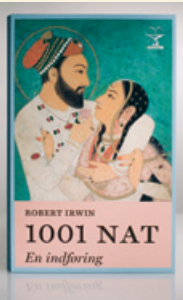

Begrebet Jihad (hellig krig) er meget levende i den islamiske verden og spiller en vigtig politisk rolle. I Vesten forbindes begrebet med vold og fanatisme. Muslimer, derimod, lægger vægt på, at begrebets egentlige betydning er »bestræbelse imod opnåelse af et religiøst begrundet mål«, og at det kan betegne både forsvarskrig og også fredelige aktiviteter. Peters’

bog om Jihad præsenterer et kildemateriale, der belyser tolkninger af Jihad-begrebet fra profeten til i dag.
Rudolph Peters er professor på universitetet i Amsterdam. Han har bl.a. skrevet *Islam and Colonialism*.
»...læseren får et både godt, nøgternt og nuanceret indblik i begrebets betydning, omfang og fortolkningsmuligheder« *Kristeligt Dagblad*

Rudolph Peters: **Jihad i klassisk og moderne islam.** Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 15 × 24,5 cm, 215 sider, indbundet. Pris 198,- kr. (abonnementspris 158,- kr.). ISBN 87-91393-33-7

1001 nat. En indføring

En veloplagt lystrejse gennem en af verdenslitteraturens mest eksotiske egne, og en introduktion til både middelalderens Mellemøsten og til vores forhold til araberne.
Robert Irwin er romanforfatter, historiker og journalist med arabisk kultur som speciale.
»Irwins genistreg er tilmed smukt fordansket, og så eventyrligt flot trykt og indbundet

af Forlaget Vandkunsten, at man hører englene over Bagdad og Cairo synge, når man vender det første blad i bogen og ser at det mørkerøde papir er gennemhullet og mønstret som et arabisk vindue mod verden – og os«
»Et lysende eksempel på, at videnskab da ikke er uforenelig med kunsten at fortælle« *Berlingske Tidende*

Robert Irwin: **1001 nat. En indføring.** Oversat af Ole Lindegaard Henriksen og tilrettelagt af Allan Daastrup, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13× 22 cm, 358 sider, indbundet. Pris 228,- kr. (abonnementspris 180 kr.). ISBN 87-91393-63-9

Profetens kappe

Profetens kappe er den sande historie om en ung mullahs liv i den hellige by Qom og om hvordan han oplevede den dramatiske revolution i Iran i 1979. Bogen bygger på førstehandsberetninger og giver et fængende billede af nutidens Iran, fortalt med landets shiamuslimske og persiske kultur som baggrund.
Roy Mottahedehs bog er en moderne klassiker – måske den

bedste fortælling om præstestyrets Iran overhovedet.
Roy Mottahedeh er professor i islamisk historie på Harvard.

Roy Mottahedeh: **Profetens kappe. Lærdom og magt i Iran.** Oversat af Claus Bech og tilrettelagt af Allan Daastrup, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 14 × 24 cm, 404 sider, indbundet, illustreret med fotografier af Bikem Ekberzade o.a. Pris 269,- kr. (abonnementspris 200,- kr.). ISBN 87-91393-56-6

Ret og magt i den islamiske verden

Islamisk lov (sharia) er en central faktor i islamisk politik og kultur. Med nutiden som udgangspunkt undersøger Sami Zubaida i denne bog den islamiske juras oprindelse og udvikling, og præsenterer dens tekster, begreber og praksis. Zubaida ser på, hvordan sharia historisk er blevet udformet i sam- og modspil mellem lærde og sultaner, og med Ægypten og Iran som eksempler analyserer han hvor-

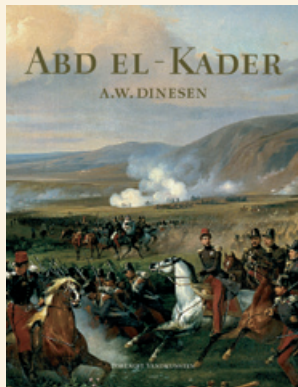
dan sharia er blevet tilpasset den moderne verdens krav.
Sami Zubaida er sociolog, professor emeritus på Birkbeck College, University of London. Han er kendt som en skarp skribent og en fremragende kok.

Sami Zubaida: **Ret og magt i den islamiske verden.** Oversat af Ole Lindegård Henriksen og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 16 × 24,5 cm, 304 sider, indbundet. Pris 249,- kr. (abonnementspris 200,- kr.). ISBN 87-91393-96-5

Frankeres
som brev

Forlaget Vandkunsten
Lindgreens Allé 20C
2300 København S

A.W.Dinesen: **Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det nordlige Afrika.** Med introduktion og udvalgte billeder ved Rasmus Alenius Boserup og François Pouillon. Oversættelser ved Preben Neistgaard Hansen og Manni Crone. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 17 x 23 cm, 196 sider, indbundet. Pris. 249 kr. (abonnementspris 200,- kr.) ISBN 87-7695-030-1.

Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det nordlige Afrika

Den danske officer A.W.Dinesen skrev en bog om den algeriske frihedshelt Abd el-Kader efter et ophold i Nordafrika i 1837. »(Jeg) har med stor interesse set, hvorledes de derværende folkeslags nationalitet atter er opvågnet, efter en mange hundredårig slumren, og i den forbindelse har jeg følt en levende beundring for den mands personlighed, der har kunnet fremkalde en national følelse hos et folk, hvis tilbøjeligheder i årtusinder hang ved en aldeles ubunden forfatning, så at begreber som stat, fædreland og regering blev fremmede for det...«

Få bøgerne tilsendt

Tegn abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket og få automatisk tilsendt alle udgivelser i serien med rabat. Abonnenter modtager desuden gratis Carsten Niebuhr

Bibliotekets lille blad, hvor danske og internationale forfattere behandler temaet for kommende bind. Man kan også tegne abonnement på bladet alene, uden at abonnere på bøgerne. Det koster 80 kr. årligt.

Kopier, skriv af eller klip ud. Kuponen sendes til Forlaget Vandkunsten, Lindgreens Allé 20 C, 2300 København S
Eller bestil bøgerne på www.forlagetvandkunsten.dk

Ja tak!

☐ Jeg tegner **abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket** og modtager løbende blade og bøger.

Jeg sørger selv for eventuelt at afbestille udgivelser.
Send mig fra start nedenstående bøger med rabat:

☐ Jeg tegner IKKE abonnement, men bestiller følgende bøger til ordinær bogladepris:

- ☐ Crone og Shmoleh: *De fremmedes bog*. 198/158 kr.
- ☐ Rudolph Peters: *Jihad i klassisk og moderne islam*. 198/158 kr.
- ☐ Oleg Grabar: *Alhambra*. 248/198 kr.
- ☐ Olivier Roy: *Den globaliserede islam*. 198/168 kr.
- ☐ Michael Cook: *Koranen. En meget kort introduktion*. 148/128 kr.

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, i 2 bind, 398/298 kr. pr. bind

☐ Bind 1 ☐ Bind 2

☐ Robert Irwin: *1001 nat. En indføring*. 228/180 kr.

☐ *Min Sundheds Forliis*. Frederik von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763. 350/250 kr.

☐ Roy P. Mottahedeh: *Profetens Kappe*. 269/200 kr.

☐ Sami Zubaida: *Ret og magt i den islamiske verden*. 249/200 kr.

☐ A.W.Dinesen: *Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmænd og Arabere i det nordlige Afrika*. 249/200 kr.

☐ Jeg tegner KUN abonnement på Carsten Niebuhr Bibliotekets **præsentationsblad**, som koster 80 kr. om året for 3-4 numre.

Alle bestillinger tillægges forsendelse.

Navn

Adresse
